

СТАН ПРИРОДНИХ ТА ІНТРОДУКЦІЙНИХ ПОПУЛЯЦІЙ *GALANTHUS ELWESII* HOOK. В УКРАЇНІ

С.Я. ДІДЕНКО

Національний ботанічний сад ім. М.М. Гришка НАН України
Україна, 01014 Київ, вул. Тімірязєвська, 1

На підставі п'ятирічних досліджень надається порівняльна характеристика стану природних та інтродукційних популяцій рідкісного виду України *Galanthus elwesii* Hook.

Galanthus elwesii Hook. — рідкісний егейсько-балкансько-причорноморський вид, занесений до Червоної книги України [3]. В Україні вид зростає на східній межі ареалу в Одеській та Миколаївській областях. Тут відомо два фрагменти — на Бесарабській височині та у Причорноморській низовині [2]. У свою чергу, причорноморська частина ареалу фрагментована на два локалітети, розміщені на берегах Тилігульського та Хаджибейського лиманів (рис. 1). В.І. Мельник [2] наводить 4 відомих і 6 нововиявлених місцезнаходжень виду. Нами виявлено та вивчено ще 2 нові ценопопуляції у Причорноморській низовині — поблизу с. Алтестове (берег Хаджибейського лиману) в Одеській обл. та поблизу с. Ташине в Березанському р-ні Миколаївської обл.

Аналіз природних ценопопуляцій *Galanthus elwesii* свідчить, що антропогенний тиск на східній межі ареалу призводить до їх деградації. Яскравим прикладом цього є ценопопуляція в околицях с. Алтестове — з різко вираженим правостороннім спектром вікових станів, низькою щільністю. Висока щільність, лівосторонній віковий спектр спостерігаються у плакорних та байрачних лісах, чагарникових заростях. Тут вид перебуває у фітоценотичному оптимумі. Пониження щільності та зміщення вікового спектру вправо відмічаються у культурфітоценозах та степових угрупованнях (рис. 2).

Результати морфометричних вимірювань *Galanthus elwesii* показують, що оптимальними для виду є чагарникові зарості. У культурфітоценозах розміри рослин значно менші (таблиця).

Таким чином, екологічний та фітоценотичний оптимуми виду на східній межі ареалу збігаються. Еколого-фітоценотичний оптимум виду реалізується в умовах лісових та чагарникових угруповань; несприятливим для по-

Морфометричні показники *Galanthus elwesii* Hook., мм

Параметр	1	2	3
Зелений лист			
довжина	18,5	20,4	18,9
ширина	2,1	2,4	2,1
Піхвовий лист			
довжина	4,0	5,8	5,6
Цибулина			
довжина	2,7	2,9	2,6
діаметр	1,4	1,8	1,5
Квітконіс			
довжина	25,1	27,6	26,5
Крило			
довжина	4,1	5,9	4,8
Зовнішні листочки прицвіттини			
довжина	2,4	2,6	2,4
ширина	1,5	1,7	1,6
Внутрішні листочки прицвіттини			
довжина	1,2	1,4	1,3
ширина	0,5	0,8	0,6

Примітка. 1 — у культурфітоценозі в умовах Києва; 2 — Миколаївська обл., Березанський р-н, близ с. Ташине (Тилігульський лиман); 3 — Одеська обл., Біляївський р-н, околиці с. Алтестове (Хаджибейський лиман).

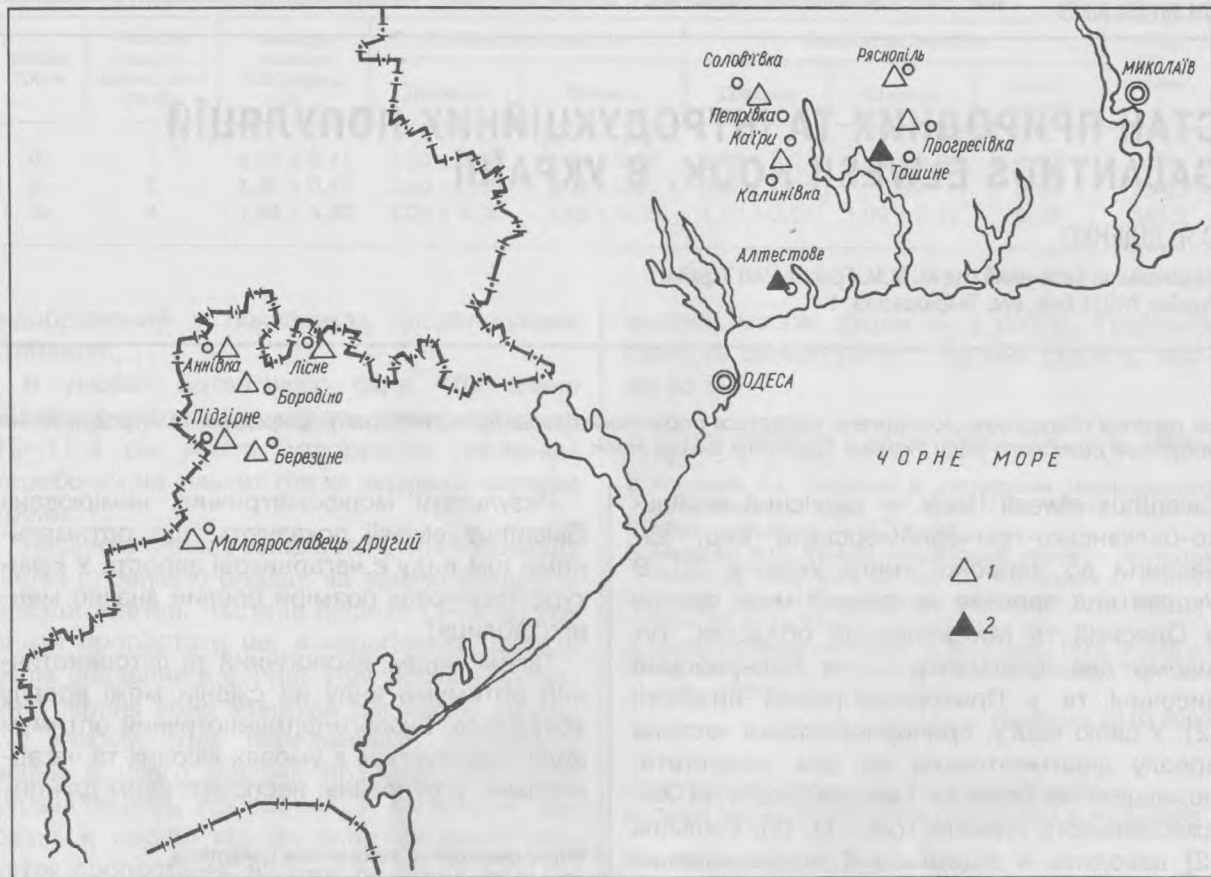

РИС. 1. Карта поширення *Galanthus elwesii* Hook. в Україні:

1 — місцезнаходження за літературними та гербарними даними, 2 — виявлені автором

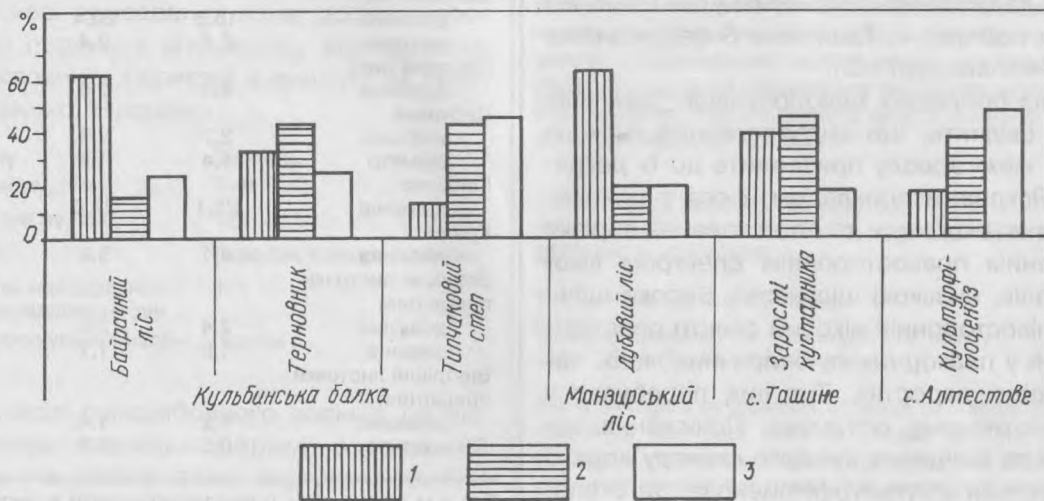

РИС. 2. Спектр вікових станів *Galanthus elwesii* Hook. у популяціях. Дані вікової структури популяцій Кульбінської балки та Манзирського лісу наводяться за дослідженнями В.І. Мельника [2]:

1 — р-і — проростки ювенільні, 2 — ім-в — іматурні-віргінальні, 3 — g — генеративні

пуляцій *Galanthus elwesii* є заміщення лісових та чагарникових угруповань степовими та культурфітоценозами.

Galanthus elwesii завіз В.І. Мельник з Одеської обл. На ділянці "Рідкісні рослини України" висаджено 20 цибулин. У 1999 р. налічувалось 3 клони, в кожному з яких — 7 цибулин. *G. elwesii* характеризується III ступенем інтродукції [1]. Цей вид не утворює інтродукційних популяцій. Він проходить повний цикл розвитку, утворює насіння, але не дає самосіву. Малоефективним є також вегетативне розмноження. Це пояснюється високими вимогами цього виду до екологічних та фітоценотичних факторів. Морфометричні показники рослин, які вирощуються в Києві, значно нижчі від аналогічних показників рослин із природних місцезростань. Для успішного культивування цих видів необхідно створення умов, максимально наближених до таких природних місцезростань.

1. *Базилевская Н.А.* Теория и методы интродукции растений. — М.: Изд-во Моск. ун-та, 1964. — 131 с.
2. *Мельник В.И.* Распространение, эколого-ценотические особенности и структура ценопопуляций *Galanthus elwesii* Hook. на восточном пределе ареала

(Одесская обл., Украина) // Растит. ресурсы. — 1993. — Вып. 3. — С. 43—50.
3. *Червона книга України: рослинний світ.* — К.: Укр. енцикл., 1996. — С. 314—316.

Надійшла 09.03.2000

СОСТОЯНИЕ ПРИРОДНЫХ И ИНТРОДУКЦИОННЫХ ПОПУЛЯЦИЙ GALANTHUS ELWESII HOOK. В УКРАИНЕ

С.Я. Диденко

Национальный ботанический сад им. Н.Н. Гришко НАН Украины, Украина, Киев

На основании пятилетних исследований дается сравнительная характеристика состояния природных и интродукционных популяций редкого вида Украины *Galanthus elwesii* Hook.

CONDITION OF NATURAL AND INTRODUCED POPULATIONS OF GALANTHUS ELWESII HOOK. IN UKRAINE

S.Ya. Didenko

M.M. Grishko National Botanical Gardens, National Academy of Sciences of Ukraine, Ukraine, Kyiv

A comparative characteristic of the condition of natural and introduced populations of a species *G. elwesii* Hook. rare for Ukraine is presented as based on our five years researches.

УДК 581.526.53

ФЛОРИСТИЧНИЙ СКЛАД СТЕПОВОЇ РОСЛИННОСТІ СЕРЕДЬНОГО ПРИДНІПРОВ'Я

Т.Г. ДУБЕНЕЦЬ

Національний ботанічний сад ім. М.М. Гришка НАН України
Україна, 01014 Київ, вул. Тімірязєвська, 1

Виявлено та вивчено степові фітоценози в Середньому Придніпров'ї. Зроблений їх флористичний аналіз.

У Національному ботанічному саду ім. М.М. Гришка НАН України на експозиційній ділянці "Степи України" проводяться дослідження з інтродукції та реінтродукції степо-

вої рослинності. З метою наповнення колекції, яка налічує 40 видів, ми обстежили степові ділянки Середнього Придніпров'я. За флористичним складом вони близькі до лучних степів заповідника Михайлівська Цілина на Сумщині та Центральнорноморського у-

© Т.Г. ДУБЕНЕЦЬ, 2000